

Minimum antall familiegrupper, bestands- estimat og bestandsutvikling for gaupe i Norge i 2004

Henrik Brøseth

John Odden

John D.C. Linnell

Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr

NINA Minirapport 073

På landsbasis har gaupebestanden vært omtrent uendret fra 2003 til 2004. Før jakt i 2004 var det registrert minimum 42-44 familiegrupper. Dette tilsvarer en estimert minimum totalbestand på rundt 250 dyr.

Det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr overvåker i dag bestandsstørrelse og bestandsutvikling hos gaupe i Norge bl.a. gjennom registrering av familiegrupper (hunndyr i følge med årsunger). Ved bruk av såkalte avstandsregler beregnes et minimum antall ulike familiegrupper av gaupe før jakt ut fra alle dokumenterte og antatt sikre observasjoner (spor, synsobservasjoner og døde unger). Observasjonene akkumuleres i hovedsak gjennom sesongen på snøføre, og er rapportert inn til Statens naturoppsyn (SNO). På bakgrunn av beregnet minimum antall familiegrupper estimeres den totale minimum bestandsstørrelsen av gaupe før jakt. Vi vil i denne rapporten presentere resultatene over minimum antall familiegrupper og bestandsstørrelse for gaupe i Norge i 2004. Overvåkingsresultatene i 2004 vurderes opp i mot tilsvarende bestandsdata for gaupe i perioden 1996-2003 (Brøseth m.fl. 2003a,b).

Materiale og metode

Registreringer av og meldinger om gaupe familiegrupper blir i hovedsak kanalisert via lokale rovviltkontakter til en regionalt rovviltansvarlig hos Statens naturoppsyn (SNO) hvor de blir kvalitetssikret. Basert på kvalitetssikringen som gjøres av SNO kategoriseres dataene som "Dokumentert", "Antatt sikker", "Usikker", "Forkastet" eller "Feilmelding" hvorpå de føres på et rovviltobservasjonsskjema og legges inn i det sentrale databasesystemet til rovviltforvaltningen (Rovbase 2.5) for ivaretagelse.

Datamaterialet benyttet i denne rapporten er innhentet ved at regionalt rovviltansvarlige hos SNO har sendt inn alle rovviltobservasjonsskjema vedrørende familiegrupper hos gaupe i perioden 1. mai 2003 til 30. april 2004 til det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr. Alle disse rovviltobservasjonsskjemaene er så gjennomgått og sjekket ut opp mot Rovbase 2.5. Data fra Rovbase 2.5 som er benyttet i denne rapporten er hentet ut den 21.06.2004 **tabell 1** og **Vedlegg 1**).

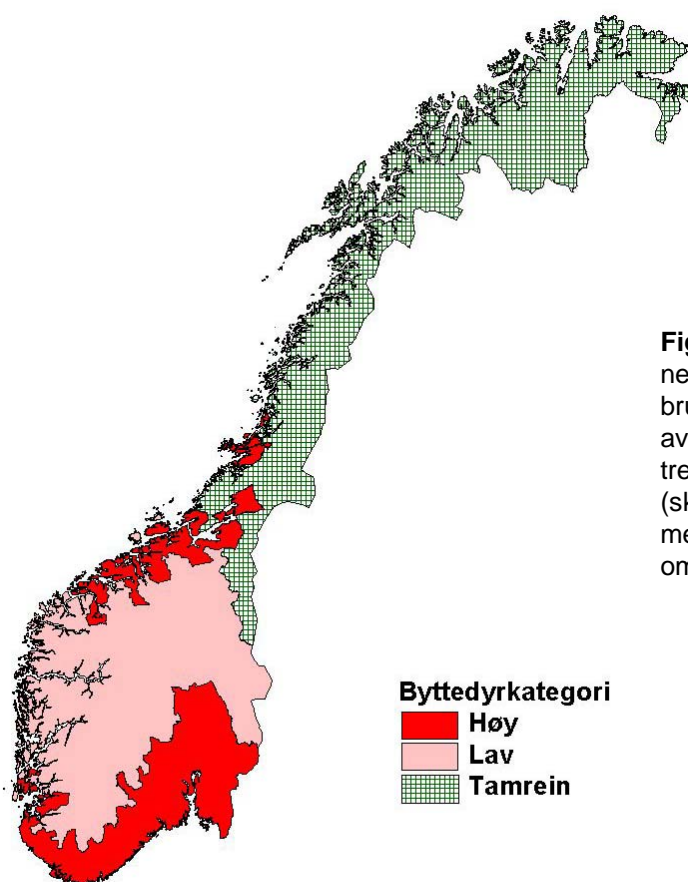
Grunnlagsdataene for analysene i denne rapporten består av spor- og synsobservasjoner av familiegrupper som er klassifisert i kategoriene "Dokumentert" eller "Antatt sikker". Det er brukt data i perioden fra og med 1 oktober til og med 15 februar. Årsaken til at vi ikke bruker observasjoner gjort senere enn 15 februar i analysene, er for å forhindre en "overtelling" av familiegrupper ved at to gauper som ikke er mor og avkom går sammen. Brunsten hos gaupa er i fra slutten av februar til slutten av mars. Hanngaupene oppsøker da ofte flere ulike hunngauper. Hannen kan da gå sammen med hunnen i flere dager, og ofte kan flere hanner samles rundt en hunn.

Tabell 1. Oversikt over rådatamaterialet av familiegruppeobservasjoner som danner grunnlaget for beregning av minimum antall familiegrupper og bestandsestimat i 2004. En detaljert oversikt over materialet er gitt i Vedlegg 1.

Fylke/År	2004	Fylke/År	2004
Østfold	7	Hordaland	0
Oslo og Akershus	15	Sogn og Fjordane	0
Hedmark	16	Møre og Romsdal	0
Oppland	4	Sør-Trøndelag	3
Buskerud	5	Nord-Trøndelag	29
Vestfold	0	Nordland	3
Telemark	5	Troms	2
Aust-Agder	1	Finnmark	1
Vest-Agder	0	SUM	91
Rogaland	0		

I tillegg til observasjoner av familiegupper er det i datagrunnlaget tatt inn alle døde unger i perioden fra og med 1 oktober 2002 til og med 30 april 2003. Disse dataene er hentet ut i fra Rovbase 2.5 hvor all kjent avgang (kvotejakt, trafikk, osv.) av gaupe registreres. Dataene er her sjekket opp i mot aldersavlesningen på det som er innlevert som jakt og fallviltmateriale hos NINA. I datagrunnlaget inngår også radiomerkede familiegupper fra forskningsprosjektet på gaupe i Sør-Øst Norge (www.rosa.no/gaupe).

Overvåkingen av gaupe estimerer minimum antall familiegupper av gaupe i Norge før jakt. Til dette er det utviklet såkalte avstandsregler for å skille registreringer av ulike familiegupper fra hverandre. Avstandsreglene tar utgangspunkt i størrelsen på leveområdene til radiomerkede voksne hunngauper og forflytningsavstandene i løpet av en uke. Lengden på avstandsreglene som brukes varierer med tetthet av store byttedyr (Figur 1; "Høy" tetthet, "Lav" tetthet eller "Tamrein"), og det finnes avstandsregler basert på både strenge og normale kriterier. En detaljert beskrivelse vedrørende beregning og bruk av avstandsreglene finnes i Odden m.fl. 2001 og Brøseth m.fl. 2003a.

Figur 1. Lengden på avstandsreglene og omregningsfaktorene som skal brukes varierer avhengig med tetthet av store byttedyr. Norge er delt inn i tre kategorier; 1-tamreinområder (skravert med rutenett) , 2-områder med "lav" tetthet av rådyr og 3-områder med "høy" tetthet av rådyr.

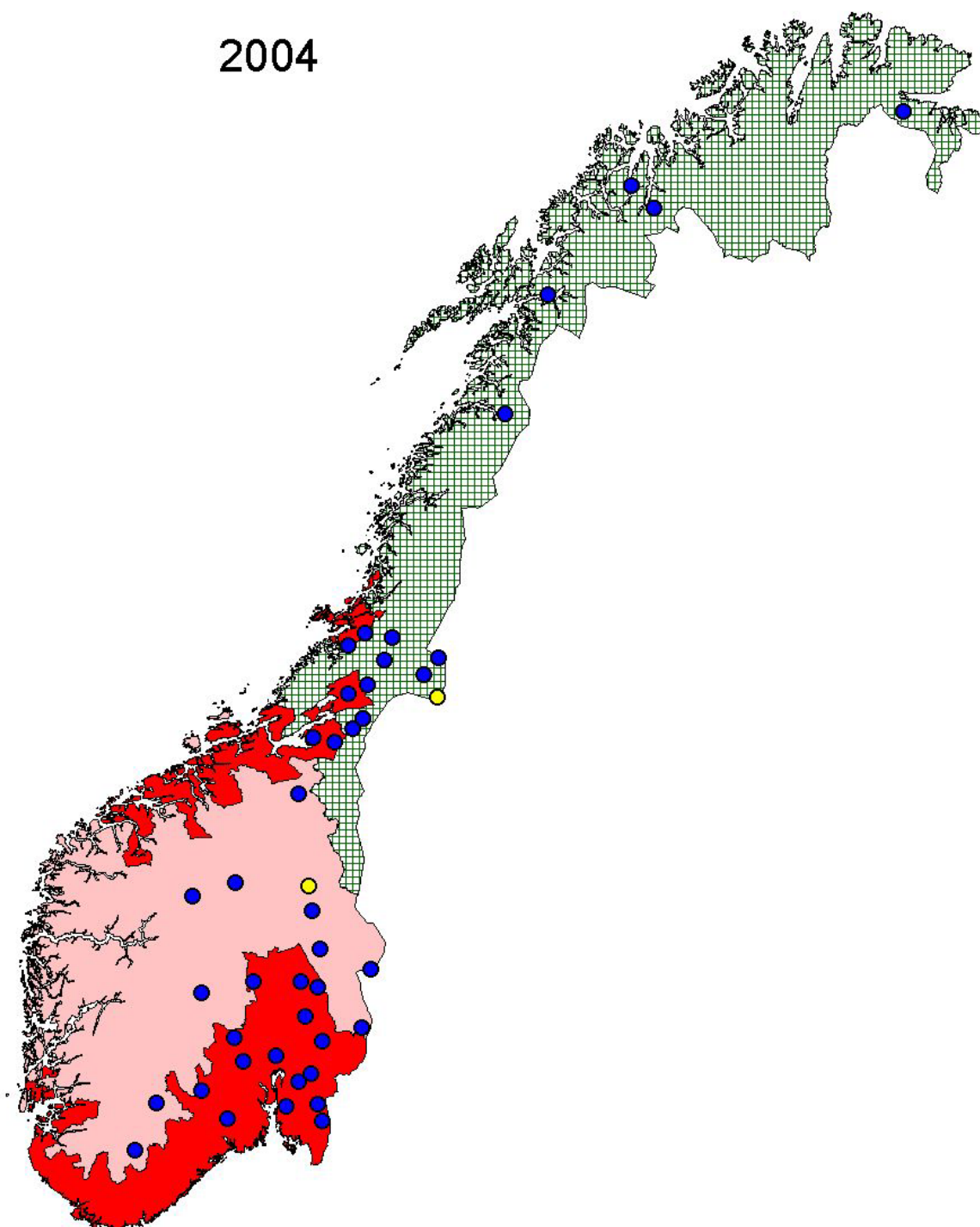
For å beregne minimum antall gauper i Norge før jakt tar vi utgangspunkt i beregningen av minimum antall familiegupper. Basert på minimum antall familiegupper og omregningsfaktorer estimeres bestandsstørrelsen av gaupe (Brøseth m.fl. 2003a). Omregningsfaktoren varierer med byttedyrtettheten i ulike områder (Figur 1; "Høy" tetthet, "Lav" tetthet eller "Tamrein"). Omregningsfaktorene angir hvor stor andel av den totale gaupebestanden i området som består av familiegupper. Dess mindre andel av bestanden som består av familiegupper, dess høyere er omregningsfaktoren. For mer detaljert informasjon omkring beregningen av disse omregningsfaktorene henvises til arbeidet av Andrén m.fl. 2002.

Resultater og diskusjon

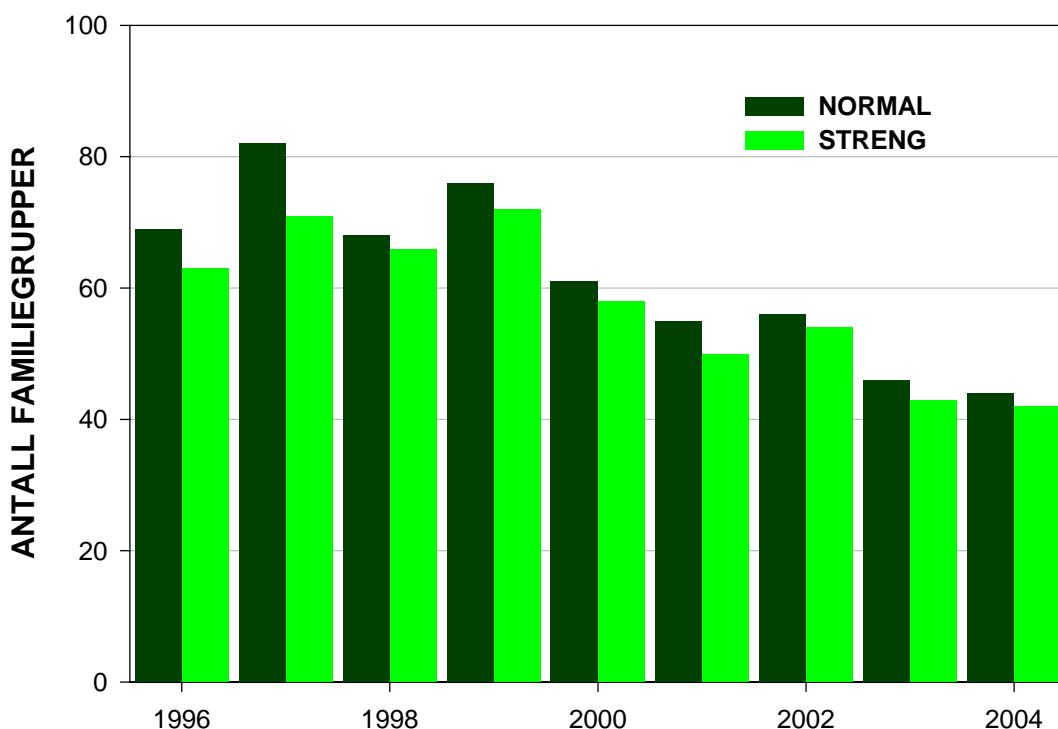
Minimum antall familiegrupper før jakt

Før jakta i 2004 er det med normale kriterier estimert minimum 44 familiegrupper av gaupe og med strenge kriterier minimum 42 familiegrupper på landsbasis (**figur 2**). Minimum antall familiegrupper av gaupe før jakt i perioden 1996 til 2004 er vist i **figur 3**. På landsbasis har antall familiegrupper vært omtrent uendret fra 2003 til 2004.

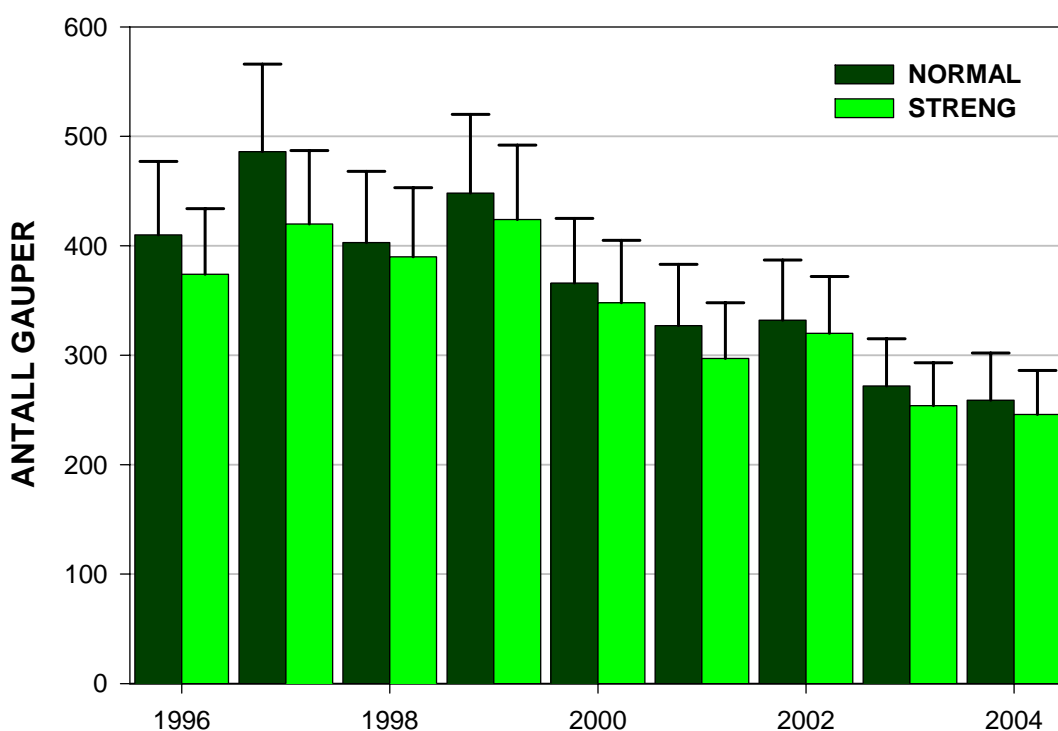
Figur 2. Kart som viser minimum antall familiegrupper på landsbasis i 2004. Blå (mørke) sirkler viser familiegrupper identifisert ved bruk av strenge kriterier, mens gule (lyse) sirkler er familiegrupper som kommer i tillegg ved bruk av normale kriterier.

Figur 3. Minimum antall familiegrupper av gaupe på landsbasis før jakt i perioden 1996-2004 beregnet med hhv. normale- og strenge avstandskriterier¹.

Figur 4. Estimert bestandsstørrelse av gaupe på landsbasis før jakt i perioden 1996-2004 beregnet med hhv. normale- og strenge avstandskriterier.

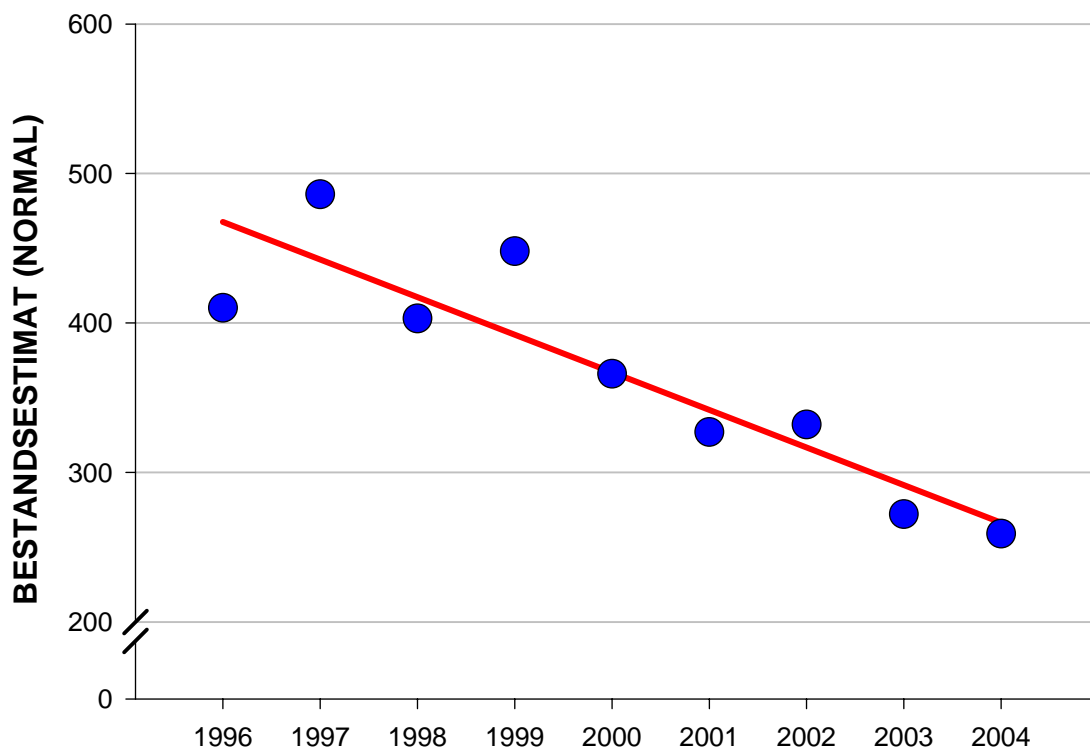

¹ Økning på en familiegruppe (Nord-Trøndelag) i 2003 i forhold til resultatene i Brøseth m.fl. 2003b. Dette skyldes en registrering som kom inn lenge etter at fjorårets rapport var utgitt (R303299)

Bestandsestimat basert på minimum antall familiegrupper før jakt

I 2004 er det med normale kriterier estimert minimum 259 (95%CI=43) gauper og med strenge kriterier minimum 246 (95%CI=40) gauper (**figur 4**). Dette er estimatet på bestandsstørrelsen før kvotejakta i 2004 og før reproduksjonssesongen. Bestandsestimatet på ca 250 dyr før jakt i 2004 er omtrent det samme som i 2003. Den generelle linjære trenden i bestandsestimatene viser en reduksjon på hhv. 43% for normale kriterier ($B=-25.2$, $R^2=0.80$, $P=0.001$, **figur 5**) og 40% ($B=-21.3$, $R^2=0.76$, $P=0.002$) for strenge kriterier i perioden fra 1996 til 2004.

Figur 5. Estimert bestandsutvikling for gaupe før jakt på landsbasis i perioden 1996-2004. Den linjære trenden i løpet av perioden viser en 43% nedgang ($B=-25.2$, $R^2=0.80$, $P=0.001$).

Bestandsutviklingen i ulike forvaltningsregioner

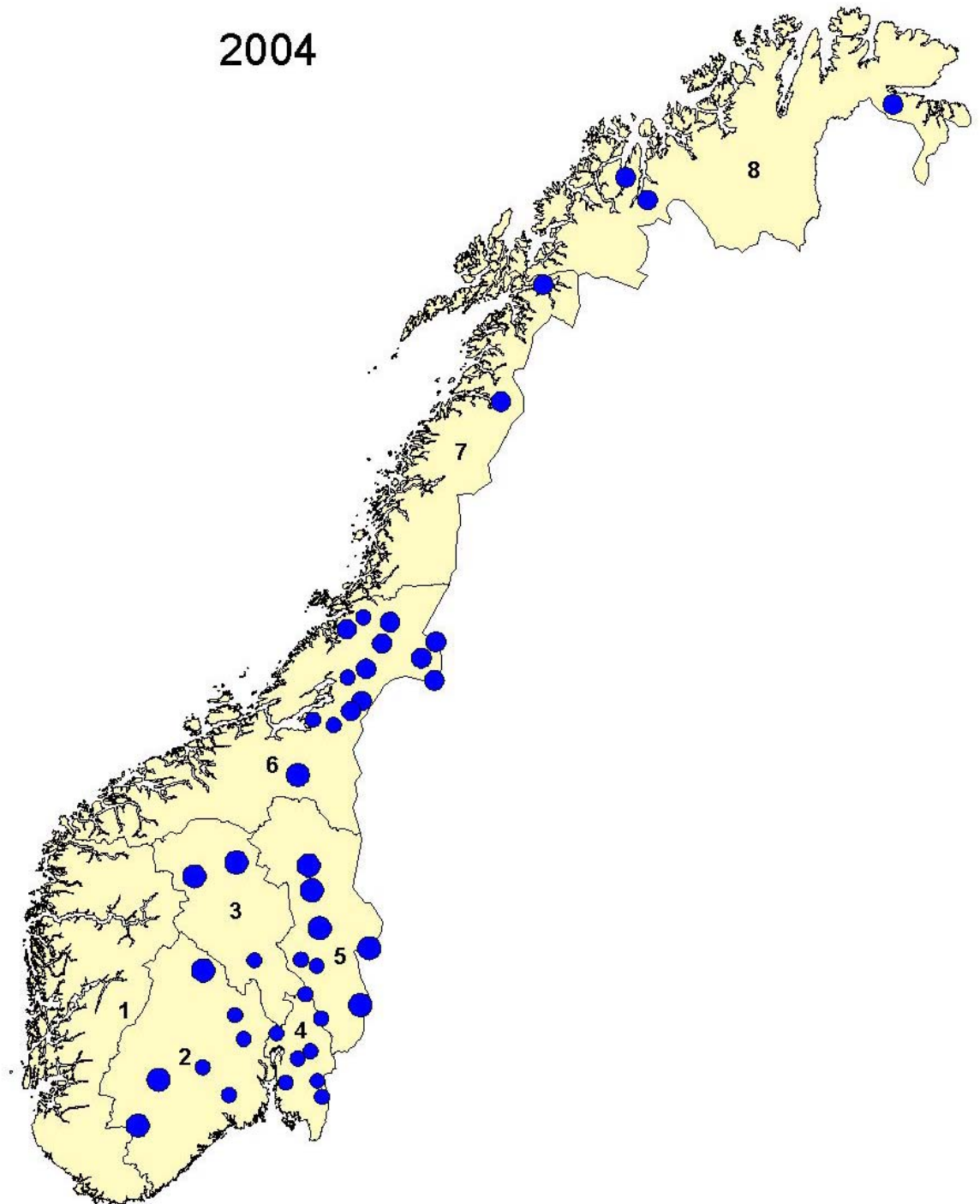
For å analysere bestandsutviklingen i minimum antall familiegrupper før jakt i ulike deler av landet i perioden 1996-2004 har vi tatt utgangspunkt i de 8 forvaltningsregionene som ble vedtatt i den nye Stortingsmeldingen (St.meld. nr. 15 (2003-2004) "Rovvilt i norsk natur"): Region 1 – som omfatter Sogn og Fjordane, Hordaland, Rogaland og Vest-Agder, Region 2 – som omfatter Aust-Agder, Telemark, Buskerud og Vestfold, Region 3 – som omfatter Oppland, Region 4 – som omfatter Østfold, Oslo og Akershus, Region 5 – som omfatter Hedmark, Region 6 – som omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag, Region 7 – som omfatter Nordland, og Region 8 – som omfatter Troms og Finnmark (**figur 6**).

Tabell 2. Minimum antall familiegrupper av gaupe før jakt i ulike forvaltningsregioner i perioden 1996-2004, beregnet med normale avstandskriterier

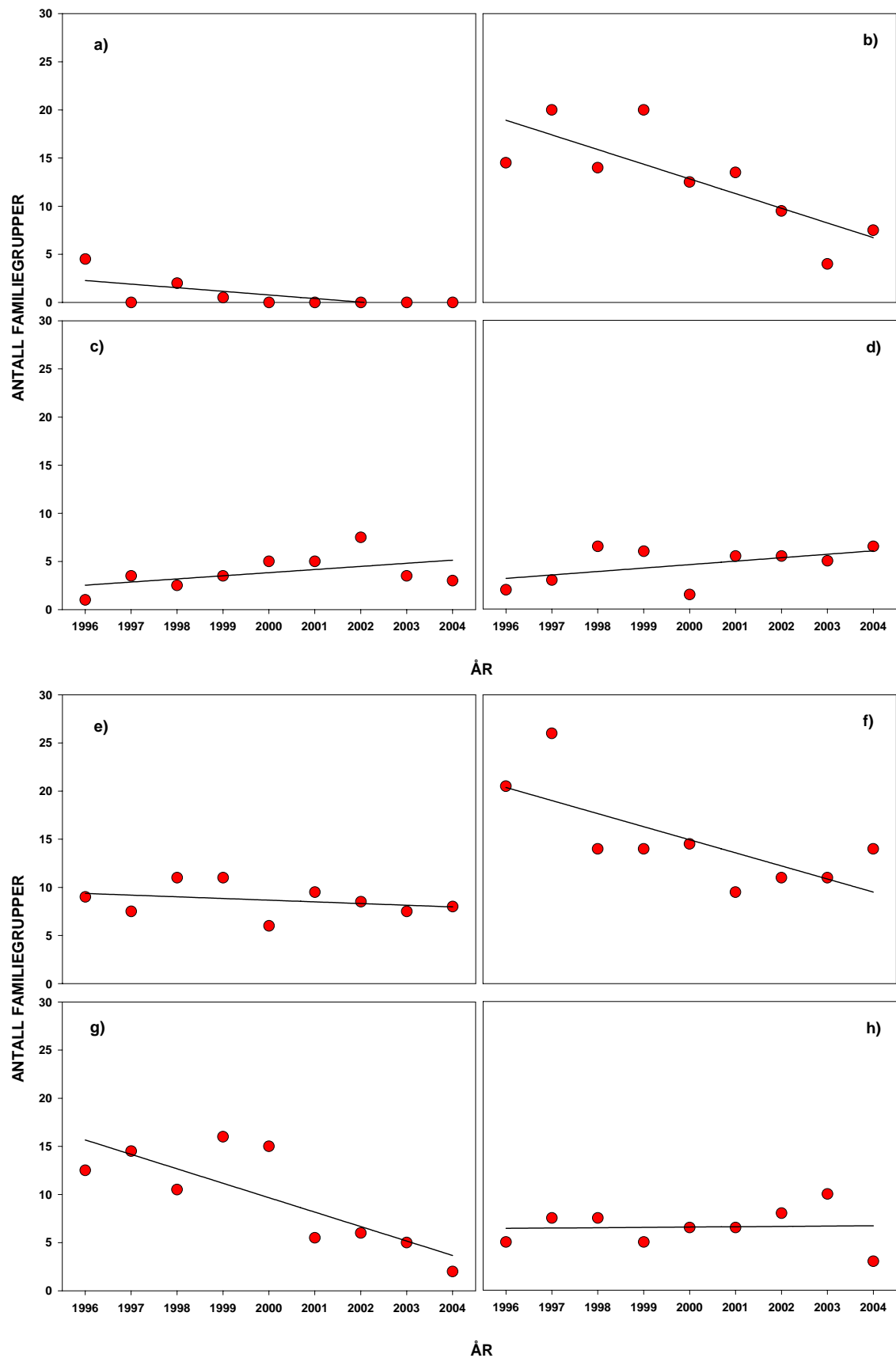
Region/År	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1	4.5	0	2	0.5	0	0	0	0	0
2	14.5	20	14	20	12.5	13.5	9.5	4	7.5
3	1	3.5	2.5	3.5	5	5	7.5	3.5	3
4	2	3	6.5	6	1.5	5.5	5.5	5	6.5
5	9	7.5	11	11	6	9.5	8.5	7.5	8
6	20.5	26	14	14	14.5	9.5	11	11	14
7	12.5	14.5	10.5	16	15	5.5	6	5	2
8	5	7.5	7.5	5	6.5	6.5	8	10	3
SUM	69	82	68	76	61	55	56	46	44

Minimum antall familiegrupper i de ulike regionene i perioden 1996-2004 er gitt i **tabell 2**. Trenden i det samme materialet er vist i **figur 7**. Det er signifikante trender i tre av regionene: Region 2, Region 6 og Region 7.

Figur 6. Forvaltningsregionene og fordelingen av familiegruppene i 2004 beregnet med normale avstandskriterier.

Figur 7. Bestandsutviklingen i ulike regioner i perioden 1996-2004 gitt ved minimum antall familiegrupper før jakt. a) Region 1 ($B=-0.37$, $R^2=0.44$), b) Region 2 ($B=-1.53$, $R^2=0.62$, $P=0.012$), c) Region 3 ($B=0.33$, $R^2=0.23$), d) Region 4 ($B=0.36$, $R^2=0.26$), e) Region 5 ($B=-0.18$, $R^2=0.08$), f) Region 6 ($B=-1.36$, $R^2=0.51$, $P=0.03$), g) Region 7 ($B=-1.50$, $R^2=0.64$, $P=0.01$), h) Region 8 ($B=-0.03$, $R^2=0.01$).

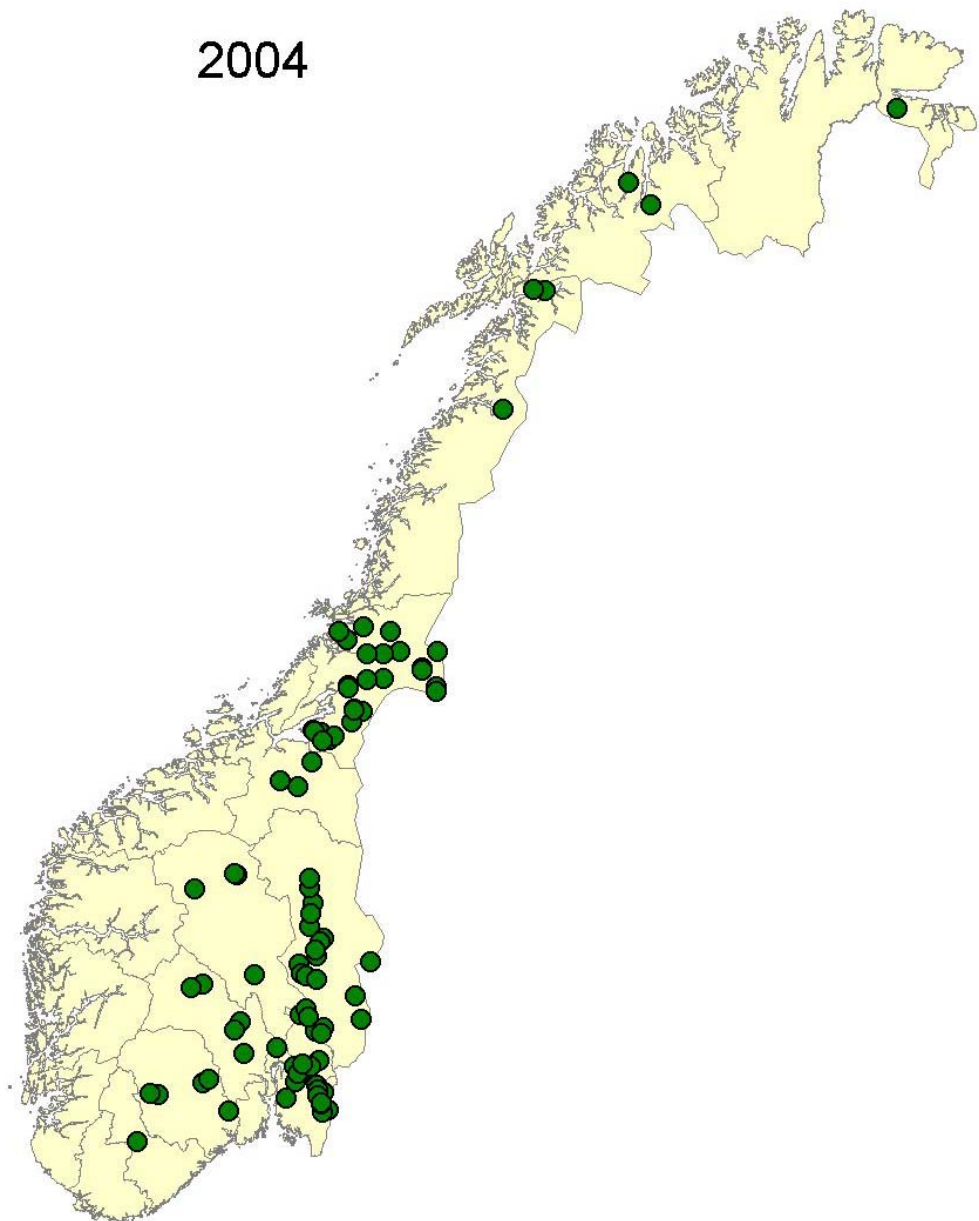
Litteratur

- Andrén, H., Linnell, J.D.C., Liberg, O., Ahlqvist, P., Andersen, R., Danell, A., Fransén, R., Kvam, T., Odden, J. & Segerström, P. 2002. Estimating total lynx *Lynx lynx* population size from censuses of family groups. – *Wildl. Biol.* 8: 299-306.
- Brøseth, H., Odden, J. & Linnell, J.D.C. 2003a. Minimum antall familiegrupper, bestandsestimat og bestandsutvikling for gaupe i Norge i perioden 1996-2002. – NINA Oppdragsmelding 777. 29pp.
- Brøseth, H., Odden, J. & Linnell, J.D.C. 2003b. Minimum antall familiegrupper, bestandsestimat og bestandsutvikling for gaupe i Norge i 2003. – NINA Minirapport 007. 9pp.
- Odden, J., Linnell, J.D.C., Moa, P., Kvam, T., Andrén, H., Liberg, O., Ahlqvist, P., Segerström, P., Brøseth, H & Andersen, R. 2001. Estimering av minimum antall familiegrupper hos gaupe basert på avstandsregler. – Nasjonalt overvåkingsprogram for store rovdyr (versjon 15.12.2001).

Vedlegg 1

Oversikt over datamaterialet som danner grunnlaget for bestandsestimatene hos gaupe i 2004.

2004. Fra Rovbasen: R303006, R303047, R303064, R303066, R303211, R303304, R303307, R303308, R303309, R303313, R303314, R303315, R303316, R303325, R303326, R303327, R303348, R303352, R303354, R303364, R303375, R303376, R303377, R303378, R303381, R303382, R303383, R303389, R303390, R303391, R303392, R303403, R303417, R303419, R303423, R303429, R303436, R303460, R303465, R303466, R303480, R303481, R303482, R303486, R303488, R303491, R303493, R303494, R303495, R303496, R303497, R303501, R303503, R303504, R303507, R303512, R303513, R303514, R303519, R303520, R303522, R303523, R303524, R303526, R303531, R303534, R303538, R303539, R303542, R303543, R303544, R303545, R303556, R303557, R303581, R303586, R303591, R303659, R303676, R303677, R303678, R303679, R303680, R303681, R303682, R303683, R303684, R303685, R303840, R303867, R303978 + 4 radiomerkede familiegupper.

Adresseliste:

Fylkesmannen i Finnmark
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Oppland
Fylkesmannen i Hedmark
Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Oslo og Akershus
Fylkesmannen i Vestfold
Fylkesmannen i Buskerud
Fylkesmannen i Telemark
Fylkesmannen i Aust-Agder
Fylkesmannen i Vest-Agder
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Hordaland
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Miljøverndepartementet
DN-viltseksjonen
DN-SNO

Dette dokumentet er også tilgjengelig som .pdf dokument på internett: <http://nidaros.nina.no>